

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Adam Roch

SSN Anna Dziergawka

w sprawie **K. W.**

o zadośćuczynienie na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu bez udziału stron

w dniu 6 marca 2024 r.,

wniosku pełnomocnika wnioskodawcy o wznowienie postępowania

zakończonych prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 6 maja 2010 r., sygn. akt II AKa 37/10,

utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu

z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. akt II Ko 2/10,

na podstawie art. 540 § 2 i § 1 pkt 2 k.p.k. *a contrario* w zw. z art. 544 § 2 i 3 k.p.k.

oraz art. 639 k.p.k. i art. 624 § 1 k.p.k.

postanowił:

1. oddalić wniosek;

**2. obciążyć wnioskodawcę K.W. uiszczoną opłatą od wniosku,
zwalniając go od wydatków postępowania wznowieniowego.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem byłego Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie z dnia 5 stycznia 1982 r., sygn. akt So.W. 21/81, K. W. został uznany za winnego tego, że w dniu [...] 1981 r. około godz. 20-tej na terenie zakładu „[AAA]” w M. , działając wspólnie z inną osobą, sporządził celem rozpowszechnienia plakaty zawierające fałszywe wiadomości o treści mogącej wywołać niepokój społeczny lub rozruchy, tj. czynu z art. 48 ust. 3 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz.U. Nr 29, poz. 154), za który skazał go na karę 3 lat pozbawienia wolności oraz na karę dodatkową pozbawienia praw publicznych na okres 2 lat. Wnioskodawca odbył część kary, a następnie został ulaskawiony przez byłą Radę Państwa.

Po rozpoznaniu rewizji nadzwyczajnej wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości od powyższego orzeczenia, Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 15 października 1991 r., sygn. akt WRN 105/91, uniewinnił ww. od popełnienia przypisanego mu przestępstwa.

Na mocy postanowienia byłego Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie z dnia 14 kwietnia 1995 r., sygn. akt Żo 93/93, w oparciu o przepisy z art. 487 § 1 d.k.p.k., art. 488 § 2 d.k.p.k. oraz art. 571 d.k.p.k., zasądzono od Skarbu Państwa na rzecz K. W. kwotę 10.130 zł tytułem odszkodowania za szkodę oraz kwotę 5.100 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę, wynikłe ze skazania go wyrokiem byłego Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego z dnia 5 stycznia 1982 r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności.

Następnie pismem datowanym na 13 stycznia 2008 r. K. W. wystąpił na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa) o zasądzenie dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienia w kwocie 25.000 zł za represje wynikłe z działalności niepodległościowej.

Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu wyrokiem z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. akt II Ko 2/10, na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, oddalił powyższy wniosek, obciążając kosztami postępowania w sprawie Skarb Państwa.

Od tego orzeczenia apelację wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, który podniósł zarzut naruszenia art. 8 ust. 4 ustawy lutowej poprzez błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyrokowania, mający bezpośredni wpływ na jego treść, a polegający na bezzasadnym przyjęciu, że zasady słuszności nie zezwalały na zasądzenie dodatkowego odszkodowania na rzecz wnioskodawcy.

Po rozpoznaniu tego środka odwoławczego, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie wyrokiem z dnia 6 maja 2010 r., sygn. akt II AKa 37/10, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok, obciążając Skarb Państwa kosztami postępowania odwoławczego.

Pismem z dnia 21 września 2023 r., na podstawie „art. 540 § 2 i § 1 pkt 2 k.p.k.”, pełnomocnik K. W. wystąpił o:

1. wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 6 maja 2010 r., sygn. akt II AKa 37/10, utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. akt II Ko 2/10, na mocy którego oddalono wniosek K. W. o zasądzenie od Skarbu Państwa odszkodowania za wyrządzoną szkodę oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę poniesionych w związku z internowaniem i aresztowaniem w kwocie 25.000 zł;
2. uchylenie w całości powyższych wyroków i zasądzenie na rzecz K. W. od Skarbu Państwa kwoty 600.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia wniosku o wznowienie postępowania do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz kwoty w wysokości 363.326,32 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wniesienia wniosku o wznowienie postępowania do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę – powstałych na skutek niesłusznego wydania i wykonania wyroku byłego Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie z dnia 5 stycznia 1982 r., sygn. akt So.W. 21/81,

3. ewentualnie uchylenie w całości zaskarżonych wyroków i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu do ponownego rozpoznania;
4. zasądzenie na rzecz K. W. od Skarbu Państwa kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych, przy uwzględnieniu sześciokrotnej stawki minimalnej.

Jednocześnie wnioskodawca przedłożył „w załączeniu:

5. nowe dowody powstałe po prawomocnym zakończeniu przedmiotowego postępowania, potwierdzające nowe fakty dotyczące braku współpracy Wnioskodawcy z organami bezpieczeństwa państwa oraz statusu działacza opozycji antykomunistycznej oraz osoby represjonowanej z powodów politycznych:
 1. decyzję Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej z dnia 10 kwietnia 2019 r. nr [...] oraz
 2. decyzję Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 14 maja 2019 r. nr [...];
 3. wyroki dotyczące postępowania objętego wnioskiem:
 1. wyrok Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. akt II Ko 2/10 oraz
 2. wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 6 maja 2010 r., sygn. akt II AKa 37/10;
 3. następujące dokumenty nie znajdujące się obecnie w aktach sprawy (w trakcie postępowania udostępnione przez Instytut Pamięci Narodowej i dołączone do akt sprawy, a następnie zwrócone IPN k. 26, 89 akt postępowania):
 1. wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego z dnia 5 stycznia 1982 r., sygn. akt So.W. 21/81,
 2. postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego z dnia 14 kwietnia 1995 r., sygn. akt Żo.93/93,

3. rozwiązanie umowy o pracę z dnia [...] 1982 r.,
4. umowę o pracę z dnia [...] 1983 r.,
5. świadectwo pracy z dnia [...] 1986 r.,
6. dokumenty dotyczące postępowania nieobjętego niniejszym wnioskiem, jednakże wymagające wyjaśnienia, celem dokładnego przedstawienia dotychczasowych działań prawnych podejmowanych przez Wnioskodawcę:
 1. wniosek o zasądzenie uzupełniającego odszkodowania i zadośćuczynienia z dnia 23 sierpnia 2018 r.,
 2. postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu z dnia 24 września 2018 r., sygn. akt II Ko 192/18,
 3. postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 30 października 2018 r., sygn. akt II AKz 327/18”.

Ponadto „w przypadku wznowienia postępowania”, wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie następujących dowodów, których zgłoszenie nie było możliwe w dotychczasowym postępowaniu z:

1. dokumentów wskazanych w pkt 5 lit. a i b *petitum* wniosku, na wykazanie faktów dotyczących braku współpracy wnioskodawcy z organami bezpieczeństwa państwa oraz przyznania mu statusu działacza opozycji antykomunistycznej oraz osoby represjonowanej z powodów politycznych;
2. zeznań świadków M. K. i K. B. , na okoliczność represji stosowanych wobec wnioskodawcy na skutek niesłusznego wydania i wykonania wyroku byłego Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie z dnia 5 stycznia 1982 r., sygn. akt So.W. 21/81, a także pozbawienia wolności wnioskodawcy od dnia 14 grudnia 1981 r. do dnia 5 maja 1983 r.;
3. zaświadczenia o zatrudnieniu i wynagrodzeniu za lata 1986-1995 Wojewódzkiego Szpitala im. [...] w T. z dnia 26 września 2022 r. oraz dokumentów wskazanych w pkt 7 lit. c-e, na wykazanie faktów dotyczących

utrudnień w podjęciu pracy zawodowej, po opuszczeniu zakładu karnego przez wnioskodawcę;

4. pamiętnika pt. „K. B. [...]”, na wykazanie faktów dotyczących warunków bytowych w zakładzie karnym, w którym przebywał wnioskodawca i represji stosowanych wobec niego i współosadzonych;
5. publikacji pt. „Doświadczenie więźniów politycznych z Hrubieszowa w świetle źródeł ikonograficznych (1982-1983)”, na wykazanie faktów dotyczących warunków bytowych w zakładzie karnym, w którym przebywał wnioskodawca i represji stosowanych wobec niego i współosadzonych;
6. pisma Instytutu Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z dnia 17 stycznia 2023 r., na wykazanie faktów dotyczących niesłusznego wydania i wykonania wyroku byłego Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie z dnia 5 stycznia 1982 r., sygn. akt So.W. 21/81, a także pozbawienia wolności wnioskodawcy od dnia 14 grudnia 1981 r. do dnia 5 maja 1983 r.;
7. opinii prywatnej A. W. z Kancelarii Księgowo-Podatkowej [BBB] sp. z o.o. w K. wraz z załącznikami, na wykazanie faktów dotyczących różnicy między rentą z tytułu niezdolności do pracy, jaką wnioskodawca otrzymał za okres od [...] 1996 r. do [...] 2023 r. a rentą z tytułu niezdolności do pracy, jaką wnioskodawca powinien otrzymać za okres od [...] 1996 r. do [...] 2023 r., przy uwzględnieniu wysokości średniego wynagrodzenia za lata 1982-1988 w Kopalni i Zakładów [...] „[AAA]”, które to wynagrodzenie wnioskodawca powinien otrzymać, gdyby nie został pozbawiony wolności w okresie od dnia 14 grudnia 1981 r. do dnia 5 maja 1983 r., na skutek wydania wyroku skazującego oraz należne odsetki (ustawowe do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowe za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r.) liczone od dat wymagalności poszczególnych świadczeń rentowych (tj. różnicy między świadczeniem należnym a wypłaconym) do dnia 31 lipca 2023 r.;
8. ewentualnie, dowodu z opinii biegłego z zakresu finansów i rachunkowości, w przypadku uznania, iż zachodzi potrzeba uzyskania wiadomości

specjalnych, celem wyliczenia różnicy między rentą z tytułu niezdolności do pracy, jaką wnioskodawca otrzymał za okres od [...] 1996 r. do [...] 2023 r. a rentą z tytułu niezdolności do pracy, jaką wnioskodawca powinien otrzymać za okres od [...] 1996 r. do [...] 2023 r., przy uwzględnieniu wysokości średniego wynagrodzenia za lata 1982-1988 w Kopalni i [...] „[AAA]”, które to wynagrodzenie wnioskodawca powinien otrzymać, gdyby nie został pozbawiony wolności w okresie od dnia 14 grudnia 1981 r. do dnia 5 maja 1983 r., na skutek wydania wyroku skazującego oraz należne odsetki (ustawowe do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowe za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r.) liczone od dat wymagalności poszczególnych świadczeń rentowych (tj. różnicy między świadczeniem należnym a wypłaconym) do dnia 31 lipca 2023 r.

Podniósł jednocześnie, że zgłoszenie powyższych dowodów nie było możliwe w dotychczasowym postępowaniu z uwagi na fakt, iż większość ww. dokumentów zostało wydanych w okresie późniejszym. Jeżeli chodzi o dowód z zeznań świadków, to wnioskodawca uprzednio nie miał z nimi kontaktu, w tym nie znał ich adresów.

Jednocześnie, w przypadku wznowienia postępowania i uchylenia w całości zaskarżonych wyroków wniósł o ewentualne przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie, zamiast Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu. Sąd Okręgowy w Rzeszowie jest właściwy miejscowo. Natomiast, w trakcie postępowania pierwszoinstancyjnego, Sąd Apelacyjny w Rzeszowie postanowieniem z dnia 29 grudnia 2009 r., sygn. akt II AKo 81/09, przekazał przedmiotową sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Tarnobrzegu, na podstawie art. 36 k.p.k., z uwagi na ekonomikę procesową.

W pisemnej odpowiedzi na powyższy wniosek, prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o jego nieuwzględnienie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek nie jest zasadny, co skutkowało jego oddaleniem.

Na wstępie godzi się przypomnieć, że wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Przedmiotem prowadzonego w tym trybie postępowania są prawomocne orzeczenia, które korzystają z domniemania ich prawidłowości (*res iudicata pro veritate accipitur*). To powoduje, że podstawy postępowania wznowieniowego są ściśle sformalizowane i nie można wyklądać ich rozszerzająco, jak zdaje się czynić to wnioskodawca. Słusznie zauważył bowiem prokurator w pisemnej odpowiedzi na wniosek, że pełnomocnik K. W. powołując jako podstawę wznowieniową art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. nie sprecyzował, na którą z trzech taksatywnie wymienionych w tym przepisie okoliczności wskazują powołane przez niego nowe fakty i dowody. Jest to o tyle istotne, że decyzja o wznowieniu postępowania winna służyć skorygowaniu wadliwego prawomocnego orzeczenia rozstrzygającego o przedmiocie postępowania, a podstawa wznowienia musi być adekwatna do tego przedmiotu. Tymczasem przepis art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k. odnosi się wyłącznie do orzeczenia, którym rozstrzygnięto w głównym przedmiocie procesu, tj. o odpowiedzialności karnej osoby oskarżonej o popełnienie przestępstwa. Z tych też względów podstawy określone w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a-c k.p.k. nie mogą znaleźć zastosowania w sprawach odszkodowawczych i to zarówno prowadzonych w oparciu o przepisy rozdziału 58 k.p.k., jak i na podstawie ustawy lutowej (por. postanowienie SN z dnia 14 kwietnia 2022 r., V KO 11/22, LEX nr 3430639; postanowienie z dnia 14 maja 2020 r., III KZ 26/20, LEX nr 3223759; postanowienie z dnia 6 października 2015 r., V KO 31/15, Biul.PK 2015, nr 10-12, poz. 57-61; postanowienie SN z dnia 22 kwietnia 2015 r., IV KO 8/15, LEX nr 1681521; postanowienie SN z dnia 20 kwietnia 2001 r., II KO 10/01, LEX nr 553870; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz do artykułów 466-682. Tom III, red. P. Hofmański, Warszawa 2007, s. 308 i n.; J. Zagrodnik [w:] M. Burdzik, S. Głogowska, J. Karaźniewicz, M. Klejnowska, N. Majda, I. Palka, K. Sychta, K. Żyła, J. Zagrodnik, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2023, art. 540). Przedmiot i charakter orzeczeń wydawanych w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy lutowej pozwala co najwyżej na objęcie działaniem podstawy *de novis* postępowań rehabilitacyjnych stwierdzających nieważność orzeczenia (zob. postanowienie SN z dnia 9 marca 1999 r., II KO 250/98, LEX nr 37951). Z taką

sytuacją nie mamy jednak do czynienia w niniejszej sprawie. Wniosek o wznowienie obejmuje bowiem postępowanie o zasądzenie uzupełniającego odszkodowania i zadośćuczynienia, co samo przesądza o jego oczywistej bezzasadności w oparciu o przywołaną podstawę prawną z art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k.

Wznowienie przedmiotowego postępowania w oparciu o *propter nova* można byłoby ewentualnie rozważać na podstawie art. 403 § 2 k.p.c., stosowanego odpowiednio zgodnie z odesłaniem zawartym w art. 558 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy lutowej, co jednak zupełnie uszło uwadze wnioskodawcy. W myśl powyższego przepisu „[m]ożna również żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich faktów lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu”. W orzecnictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym możliwość skutecznego powołania się na przesłankę wznowieniową określoną w art. 403 § 2 *in fine* k.p.c. jest uzależnione od łącznego zaistnienia trzech przesłanek, a mianowicie (1) wykrycia po uprawomocnieniu się wyroku nowych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które istniały w toku postępowania, ale nie zostały w nim powołane, (2) możliwości ich wpływu na wynik sprawy oraz (3) niemożności skorzystania z nich przez stronę w poprzednim postępowaniu (zob. m.in. wyrok SN z dnia 12 maja 2021 r., II CSKP 55/21, LEX nr 3245427; postanowienie SN z dnia 27 lutego 2019 r. II CZ 110/18, LEX nr 2626811; postanowienie SN z dnia 14 lipca 2017 r., II CZ 35/17, LEX nr 2352150; postanowienie SN z dnia 12 stycznia 2012 r., I UZ 46/11, LEX nr 1215611). W grę wchodzi więc tylko okoliczności faktyczne i środki dowodowe istniejące w czasie trwania prawomocnie zakończonego postępowania, nie zaś powstałe po tej dacie. Zatem podstawą wznowienia nie może być środek dowodowy, który powstał dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia (uchwała siedmiu sędziów (zasada prawna) z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNC 1969, nr 12, poz. 208, postanowienie SN z dnia 7 lipca 2017 r., V CZ 41/17, LEX nr 2340614; postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2018 r., IV CZ 16/18, LEX nr 2498014; postanowienie SN z dnia 11 lipca 2019 r., V CZ 45/19, LEX nr 2712228; postanowienie SN z dnia 26 czerwca 2020 r., III CZ 14/20, LEX nr 3057403).

Odnosząc powyższe uwagi do zasadniczych dowodów, na których oparty został przedmiotowy wniosek, tj. decyzji Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej z dnia 10 kwietnia 2019 r. oraz decyzji Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych z dnia 14 maja 2019 r. zauważyć należy, że powstały one już po zakończeniu postępowania objętego przedmiotem wniosku o wznowienie. Ponadto kwestia współpracy K. W. z organami bezpieczeństwa państwa, czy też jej braku, nie miała decydującego znaczenia dla odmowy przyznania dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienia. Z uzasadnienia wyroku sądu *a quo* wynika, że zasadniczym powodem takiej decyzji był fakt, iż uprzednio przyznana K. W. rekompensata nie była rażąco niska, a nadto uwzględnione zostały wszystkie okoliczności mające wpływ na jej wymiar (s. 3 uzasadnienia wyroku sądu *a quo*). Jedynie końcowo sąd *meriti* wskazał, że z dokumentacji IPN wynika, iż K. W. był tajnym współpracownikiem organów bezpieczeństwa, która to okoliczność w myśl art. 8 ust. 5 ustawy lutowej całkowicie wyklucza odszkodowanie i zadośćuczynienie z tytułu działalności niepodległościowej (s. 4 uzasadnienia wyroku sądu *a quo*). O tym, że kwestia ta nie była traktowana jako kluczowa z punktu widzenia oddalenia wniosku świadczy również fakt, iż decyzja ta zapadła na podstawie art. 8 ust. 1 i 1a ustawy lutowej, a nie wspomnianego art. 8 ust. 5 ustawy lutowej. Powyższą ocenę potwierdza także analiza uzasadnienia wyroku sądu odwoławczego, który zupełnie pominął okoliczności związane ze współpracą wnioskodawcy z organami bezpieczeństwa państwa, uznając je za drugorzędne z punktu widzenia zasadności przyznania K. W. dalszego odszkodowania i zadośćuczynienia. Ponownie wskazał na uwzględnienie w poprzednim postępowaniu wszystkich okoliczności mających znaczenie dla wysokości rekompensaty za działalność niepodległościową i oparcie ponownego roszczenia na tych samych okolicznościach, co potwierdził sam wnioskodawca w toku postępowania (s. 2-3 uzasadnienia wyroku sądu *ad quem*). W tej sytuacji fakt wydania przez Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej decyzji z dnia 10 kwietnia 2019 r., iż K. W. nie był pracownikiem, funkcjonariuszem lub żołnierzem organów bezpieczeństwa państwa i w archiwum nie zachowały się dokumenty wytworzone przez niego lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w charakterze tajnego informatora lub pomocnika przy operacyjnym zdobywaniu informacji przez organy bezpieczeństwa państwa oraz przez Szefa

Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych decyzji z dnia 14 maja 2019 r. potwierdzającej status działacza opozycji antykomunistycznej oraz osoby represjonowanej z powodów politycznych, nie stanowi wystarczającej podstawy do wznowienia postępowania w oparciu o art. 403 § 2 k.p.c. w zw. z art. 558 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy lutowej.

Kryterium *novum* w rozumieniu wskazanego przepisu nie spełniają także pozostałe dokumenty wskazane we wniosku, które znane były sądom orzekającym albo samemu wnioskodawcy, a zatem nie było przeciwwskazań, aby je przedłożyć w toku postępowania (wyrok skazujący z 5 stycznia 1982 r., postanowienie z dnia 14 kwietnia 1995 r. zasądzące odszkodowanie i zadośćuczynienie, rozwiązanie umowy o pracę z dnia 26 stycznia 1982 r., umowa o pracę z dnia [...] 1983 r., świadectwo pracy z dnia [...] 1986 r., zaświadczenie z Wojewódzkiego Szpitala im. [...] z dnia [...] 2008 r.), bądź powstały później (publikacja pt. „Doświadczenie więźniów politycznych z Hrubieszowa w świetle źródeł ikonograficznych (1982-1983)”, zaświadczenie z dnia 26 września 2022 r. o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z Wojewódzkiego Szpitala im. [...], pismo IPN z dnia 17 stycznia 2023 r., opinia A. W. z dnia 31 lipca 2023 r.), względnie zostały załączone jedynie informacyjnie (wyroki objęte niniejszym wnioskiem o wznowienie, kolejny wniosek o zasądzenie uzupełniającego odszkodowania i zadośćuczynienie z 23 sierpnia 2018 r. wraz z postanowieniami sądów obu instancji). Ponadto okoliczności faktyczne, które miałyby zostać wykazane za pomocą przywołanych środków dowodowych, w tym także zeznań świadków M. K. i K. B. , nie zostały wykryte dopiero po uprawomocnieniu się orzeczenia objętego wnioskiem o wznowienie. Kwestie związane z warunkami panującymi podczas odbywania kary pozbawienia wolności i represjami jakim poddawany był w tym czasie wnioskodawca, a także konsekwencjami wynikającymi z samego skazania i niesłusznego osadzenia w zakładzie karnym, w tym zawodowymi i zdrowotnymi, były przecież znane K. W. jeszcze przed 2010 r. Co więcej, wskazane okoliczności były także podnoszone w trakcie postępowania objętego niniejszym wnioskiem o wznowienie, o czym przekonuje lektura złożonej wówczas apelacji. Były zatem analizowane w kontekście „względów słuszności”, które mogłyby przemawiać za ew. przyznaniem uzupełniającej rekompensaty.

Przechodząc do omówienia drugiej z powołanych podstaw wznowieniowych, o której mowa w art. 540 § 2 k.p.k. podkreślić należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano, że uznanie niekonstytucyjności wymienionych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 marca 2011 r., sygn. P 21/09, przepisów ustawy lutowej nie oznacza konieczności niejako automatycznego wznowienia postępowania we wszystkich sprawach, w których były one podstawą rozstrzygnięcia co do roszczeń w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia za represje związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (postanowienie SN z dnia 9 września 2020 r., III KO 50/20, LEX nr 3149325; wyrok SN z dnia 14 listopada 2018 r., VII KO 1/18, LEX nr 2585984; wyrok SN z dnia 5 grudnia 2017 r., II KO 60/17, LEX nr 2408317; wyrok SN z dnia 22 października 2013 r., V KO 56/13, LEX nr 1381083). Nie budzi wątpliwości, że podstawa wznowienia określona w art. 540 § 2 k.p.k. zmaterializuje się tylko wtedy, gdy treść przepisu zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny, będzie w realny sposób determinowała kształt orzeczenia w przedmiocie zadośćuczynienia i odszkodowania za represje związane z działalnością niepodległościową (wyrok SN z dnia 21 marca 2017 r., IV KO 86/16, LEX nr 2254803). Sytuacja taka zaistnieje jedynie w razie kumulatywnego spełnienia następujących warunków:

1. prawomocne orzeczenie w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia zapadło przed wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego;
2. żądanie wniosku przekraczało 25.000 zł;
3. szkoda i krzywda były wyższe niż 25.000 zł, lecz sąd nie zasądził pełnej rekompensaty z uwagi na ograniczenie wskazane w art. 8 ust. 1a lub 1d ustawy lutowej (zob. wyrok SN z dnia 19 października 2022 r., I KO 58/22, LEX nr 3513351 i cytowane tam judykaty).

Z uwagi na charakter rozstrzygnięcia zapadłego w postępowaniu objętym wnioskiem o wznowienie, trzecia ze wskazanych przesłanek w niniejszej sprawie nie zaistniała. Mimo formalnego powołania art. 8 ust. 1a ustawy lutowej przez Sąd Okręgowy w Tarnobrzegu, przepis ten nie miał wpływu na treść wyroku z dnia 22 lutego 2010 r., sygn. akt II Ko 2/10. Odmowa zasądzenia dodatkowej rekompensaty

wynikała bowiem z tego, że w sprawie nie występowały „względy słuszności”, o których mowa w art. 8 ust. 4 ustawy lutowej. Stąd też nawet, gdyby K. W. żądał odszkodowania i zadośćuczynienia w wysokości, która nie byłaby limitowana przez art. 8 ust. 1a ustawy lutowej, to i tak okoliczność ta nie wpłynęłaby na treść rozstrzygnięcia. Sądy obu instancji nie dopatrzyły się bowiem jakichkolwiek podstaw do podwyższania przyznanej już rekompensaty, która w ich ocenie uwzględniała wszystkie istotne okoliczności, w tym związane z charakterem czynów, za które skazano ww. Tym bardziej, że orzeczenie zasądzające stosowne odszkodowanie i zadośćuczynienie zapadło w 1995 r., kiedy to nie istniały żadne ustawowe ograniczenia co do ich wysokości. Przepis art. 8 ust. 1a ustawy lutowej wprowadzono dopiero ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmienia ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2007 r. Nr 191, poz. 1372).

Reasumując, brak jest podstaw do wznowienia przedmiotowego postępowania zarówno w oparciu o treść art. 540 § 1 pkt 2 k.p.k., jak i przesłankę wskazaną w art. 540 § 2 k.p.k. Jednocześnie wnioskodawca nie wykazał, aby w sprawie należało odpowiednio zastosować art. 403 § 2 k.p.c., który w odmienny sposób niż przepisy procedury karnej ujmuje kwestię wznowienia postępowania z uwagi na wykrycie nowych faktów i środków dowodowych.

Zważywszy na to, że art. 13 ustawy lutowej stwierdza, iż koszty postępowania w sprawach objętych ustawą, w tym z tytułu ustanowienia pełnomocnika pokrywa Skarb Państwa dotyczy tylko kosztów powstałych w okresie od wszczęcia do prawomocnego zakończenia postępowania (por. postanowienie SN z dnia 21 marca 1997 r., WKN 5/97, OSNKW 1997, nr 7-8, poz. 55), na podstawie art. 639 k.p.k. obciążono wnioskodawcę K. W. uiszczoną opłatą od wniosku. Jednocześnie zgodnie z art. 624 § 1 k.p.k. ze względów słuszności zwolniono ww. od wydatków postępowania wznowieniowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.

[J.J.]

[a]

Anna Dziergawka Paweł Kołodziejski Adam Roch